

Список використаних джерел

1. Заявка на експеримент "Персональне середовище самоспрямованого навчання"/ 01.11.2020 - 15.05.2023. <https://iitlt.gov.ua/upload/medialibrary/841/841706270d2ca88808f65a35628081f3.pdf>
2. Імерсивний гібридний освітній простір. <https://crocus-smile-3f0.notion.site/Immersive-hybrid-educational-space-93df20e5f91c412daaee5643b82167d0>

ОЛЕКСАНДР БУРОВ

Інститут цифровізації освіти НАПН України, м. Київ

ОН-ЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: УКРАЇНСЬКІ ОСВІТЯНИ ТА УЧНІ В УМОВАХ «НОВОЇ НОРМАЛЬНОСТІ»

Ключові слова: технології, здібності, майбутнє, критичні риси змісту навчання

Постановка проблеми. На думку світових експертів, «нова нормальність», породжена пандемією, економічною та соціальною кризою 2020-22 рр., призвела до соціального хаосу та появи нових ризиків для суспільства, з одного боку, і до соціальної самоорганізації, з іншого [1]. Починаючи вже з перших місяців пандемії, як відмічають українські дослідниці Іванюк І.В. та Овчарук О.В., стало зрозумілим, що вчителі, слідом за медичними працівниками, вимушені були в екстремальних умовах перейти до соціальної трансформації, пов'язаної з дистанціюванням учасників освітнього процесу, фактичною зміною форми навчання на переважно дистанційну [2, с.13]. 2022 р. ще більше посилив цю тенденцію через війну та вимушене переселення дорослих і дітей України. Як відмічають автори [3, с.15], «Учителі та інші педагогічні працівники залишаються сьогодні ключовими гравцями у дистанційному навчанні та розбудові інформаційно-цифрового середовища школи. Їх здатність використовувати засоби ІКТ є життєво важливою в сучасних умовах воєнного стану, коли школи та інші заклади освіти перейшли на дистанційний режим роботи». Трансформація суспільства супроводжується поширенням нових технологій і появою нових вимог до здобувачів знань [4], насамперед, з питань імерсивних технологій [5] і засобів моделювання в навчальному процесі [6], а також он-лайн засобів для самонавчання [7].

Зміни у сфері навчання України. За останні роки в житті, і не тільки нашої країни, відбулося багато змін у сфері навчання та праці, соціальні проблеми пандемії доповнилися проблемами війни, яка

консолідувала навколо України багато країн і народів. У результаті сфера освіти зіткнулася з новими викликами на національному та глобальному рівнях.

Українські національні виклики в основному стосувалися порушення та руйнування соціально-економічної системи, в тому числі потреб в освіті та робочій силі, а також неочікуваного та непередбаченого переміщення учнів та викладачів не лише всередині України, а й в інші країни. За даними ООН, більше 8 млн українців залишили батьківщину внаслідок початку інтервенції Росії у 2022 р., з них 4.8 млн отримали тимчасовий захист у країнах Європи [8]. За тими ж даними, серед отримувачів тимчасового захисту приблизно 33% складають діти, тобто більше 1.5 млн. У той же час, представники МОН України називають представникам мас-медіа значно нижчі дані: за межами України у країнах ЄС та по світу перебуває приблизно 516 тисяч дітей шкільного віку (на 14.01.2023 р.), причому не всі вони ходять до школи, незважаючи на законодавство приймаючих країн (відсоток відвідувачів школи коливається від 60 до 90%, по країнах).

Як наслідок, ці факти вплинули на світову спільноту та створили глобальні виклики. По-перше, залучення сотень тисяч школярів різного віку до існуючих і стабільних шкільних систем приймаючих країн. По-друге, актуальна необхідність інтеграції та гармонізації здібностей цих молодих людей і вчителів (до певної міри) з суспільством приймаючої країни. По-третє, необхідний час адаптації та когнітивні розриви через порушення соціального, когнітивного та освітнього розвитку українських школярів у нових умовах. Головною складністю є ймовірність втрати ними мотивації до навчання та цінностей професійних орієнтирів.

Глобальні завдання та можливі рішення щодо освіти української молоді потребують урахування декількох нових факторів.

1. Система освіти українських здобувачів знань *de facto* перетворилася на три паралельні системи: українську, іноземну (вимагає інтеграції українських переміщених школярів та вчителів із системою приймаючої країни) та змішану (учні навчаються дистанційно в Україні та водночас у школах приймаючої країни).
2. Нове завдання для ЄС, США та інших країн, які приймають українських школярів та вчителів, — підтримати новоприбулих, а не залишити обдарованих та мотивованих дітей гза суспільством, адаптувати їх до нового ринку робочої сили..
3. «Розмивання» кордонів між освітніми системами різних країн через взаємовплив освітньо-пізнавальних систем (зокрема України) та країн Заходу.

Електронна енциклопедія як допоміжний засіб навчання в час цифрової трансформації суспільства.

Як зазначалось вище, однією з вагомих причин проблем українських школярів з навчанням у школах, а також суттєвих проблем із працевлаштуванням дорослих, є недостатній рівень знання мови приймаючої країни. Брак відповідних знань і мовленнєвої практики гальмують навчальний процес учнів, а доступність дистанційних навчальних матеріалів і підручників має певні обмеження. Це ж стосується і українських учнів в Україні. За даними МОН України, у навчальному 2022-23 рр. біля 2/3 українських шкіл працюють у змішаній або повністю дистанційній формі навчання. Зважаючи на цифрову трансформацію навчання, зростає попит на мережні джерела інформації, а найбільше – енциклопедії онлайн [9], у тому числі, у сфері освіти.

Загальна кількість мов, якими створені он-лайн енциклопедії (е-Енциклопедії), перевищує на цей час 300. За кількістю подібних видань з великим відривом переважає англійська мова, на другому місці – німецька. Дотепер е-Енциклопедії покривають практично усі галузі знань, але таке покриття має певні мовні особливості. Найбільш поширеними є загальні та біографічні, що забезпечує користувачів, насамперед, здобувачів знань, широким колом різнонаправленої інформації та досвідом успішних людей, що є важливим елементом виховання та мотивацією молоді до знань.

Висновки.

У результаті дії таких кризових процесів як пандемія та війна України за свою незалежність сфера освіти зіткнулася з новими викликами на національному та глобальному рівнях, що прискорило її перехід до широкого використання дистанційної форми.

Система освіти українських здобувачів знань перетворилася на три паралельні системи: українську, освіту українців у приймаючих країнах (вимагає інтеграції українських переміщених школярів та вчителів із системою приймаючої країни) та змішану (учні навчаються дистанційно в Україні та водночас у школах приймаючої країни).

Сучасне навчання вимагає і, в той же час, створює умови для самостійного підвищення рівня знань, більш гнучкого вибору сфер інтересів учнів. е-Енциклопедії надають розширені можливості потенціалу освіти.

Список використаних джерел

1. The Global Risks Report 2023, 18th Edition. World Economic Forum. Access: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf.
2. Ivaniuk I. V., Ovcharuk O. V. The response of Ukrainian teachers to

- COVID-19: challenges and needs in the use of digital tools for distance learning // *Information Technologies and Learning Tools*. – 2020. – Т. 77. – №. 3. – С. 282-291.
3. Биков В. Ю., Овчарук О. В., Іванюк І. В., Пінчук О. П., Гальперіна В. О. Сучасний стан використання цифрових засобів для організації дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти: результати опитування 2022», *ITLT*, вип. 90, вип. 4, с. 1–18, Вер 2022.
 4. Биков В., Буров О. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. – 2020. – С. 11-22.
 5. Binytska K. M. et al. Implicit potential of immersive technologies implementation in the educational process at the universities: world experience // *Proceedings of the symposium on advances in educational technology, aet*. – 2020.
 6. Iatsyshyn, A. V. et al. Application of augmented reality technologies for preparation of specialists of new technological era [Electronic resource] // *Augmented Reality in Education : Proceedings of the 2nd International Workshop (AREdu 2019), Kryvyi Rih, Ukraine, March 22, 2019 / Edited by : Arnold E. Kiv, Mariya P. Shyshkina*. – P. 181-200. – (CEUR Workshop Proceedings (CEUR-WS.org), Vol. 2547). – Access mode : <http://ceur-ws.org/Vol-2547/paper14.pdf>.
 7. Burov O., Bykov V., Lytvynova S. ICT Evolution: from Single Computational Tasks to Modeling of Life // *ICTERI Workshops*. – 2020. – С. 583-590.
 8. Botelho V., Hägele H. Integrating Ukrainian refugees into the euro area labour market. 1 March 2023. <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230301~3bb24371c8.en.html>.
 9. Биков В. Ю. та ін. Концептуальні засади створення «Української електронної енциклопедії освіти». *Фізико-математична освіта*, 2022, т. 36, №4. С. 7-15. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/article/view/199>. DOI: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2022-036-4-001>.
 10. Литвинова С. Особливості розробки критеріїв оцінювання електронних освітніх ресурсів // *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – 2013. – №. 4 (1). – С. 63-67.